

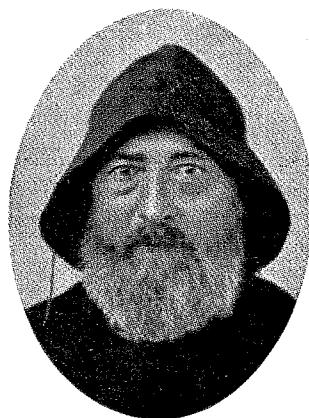
1918 - 50 år - 1968

Sogn og Fjordane
Fiskarlag

Sogn og Fjordane Fiskarlag

1918 50
 år 1968

Eit særmerkt fiskarandlet.

Eit kort historisk attersyn over arbeid, saker og utvikling i Sogn og Fjordane Fiskarlag i 50 år.

Noko sikkert om kva tid dei første lokale fiskarlag kom i gang i Sogn og Fjordane veit ein ikkje, men på skipingsmøtet for fylkeslaget 28. oktober 1918 var det møtt fram utsendingar frå 13 «fiskerforeninger», og mange av desse laga hadde då sikkert vore i arbeid ein del år.

På Sunnmøre vart det skipa fylkeslag i 1915, men før den tid hadde «klippfiskkomiteen» vore i arbeid ein del år, og denne organisasjonen var opphavet til fylkeslaget på Sunnmøre.

Om føremålet for fylkeslaget i Sogn og Fjordane står det i paragraf 2 i dei lovene som vart vedtekte på skipingsmøtet: Laget har til formål i samarbeid med de lokale fiskerforeninger, at fremhjelpe fiskerinæringen og en hver med denne forbundet bedrift.

I det øyemed vil man søke at spre opplysning om alt, som kan antakes at ha interesse og betydning for fiskeribedriften og etter vært søker å støtte foretagender som betegner et fremskrift på fiskeriområdet, samt i administrativt henseende danne mellomledd mellom fylkets fiskerforeninger — den fiskeridrivende befolkning og fiskerinæringens sentraladministrasjon.

I paragraf 3 heiter det m. a. at bestyrelsen (styret) skal være på 5 mann, hvorav minst 3 skal være fiskere.

Til skipingsmøtet var det møtt fram 24 utsendingar, og dei fleste kystkommunar var representert på møtet.

Av dei som var med på møtet var det ein fiskeeeksportør.

Til formann vart vald Saron Batalden med P. J. Hove som varaformann, og i styret elles Albert Bakke, A. M. Kjempenes og H. Tungoddan.

Etter protokollen var desse med på skipingsmøtet: Saron Batalden, P. J. Hove, P. O. Midtgård, Alb. Bakke, O. Færøvik, Nils K. Sunde, H. Tungodden, J. Fjell, A. M. Kjempenes, A. Karelsen, Halldor Sjaastad, Kristian Karlsen, V. Bukten, M. Marø, Peder Strand, Lauritz Solheim, Abbel Refvik, Kristian J. Røyset, B. B. Eggen, L. P. Lefdal, Andr. Lofnes, Harald Jensen, Karl Haugland, P. Sunde.

Alt på skipingsmøtet var det til førehaving nokre saker, og nemner m. a. at det skulle søkjast om statstilskot til forsøksfiske etter sild på strekninga Kråkenes — Bulandet til Fedje med 2 båtar.

Det vart og søkt til heradstyra på kysten om kr. 50,— frå kvart herad til administrasjonsutgifter for fylkeslaget, og endeleg skulle ein söke om kr. 1.000,— til ein vandrelærar i klippfiskbehandling.

Det blir berre einskilde saker ein kan kome inn på når ein skal skrive eit kort oversyn om fylkeslaget i desse 50 åra, men ein kan slå fast at fiskerinæringa i meir eller mindre grad har vore oppe i dei same vanskane som i dag med små prisar på sild og fisk som fiskarane kom til land med, og avtaksvanskar.

På første styremøte vart det m. a. sendt telegram til Handelsdepartementet om garantert minstepris frå staten på kr. 80,— for storsild og kr. 60,— for vårsild pr. tonne, og kr. 0,80 pr. kg. for saltfisk. På same møte vart det sendt ei føreteljing til Amtsprovianteringsrådet om at det i kommunane fra Gulen til Selje vart lagra minst 100 tonner skipskavring til bruk for tilreisande fiskarar.

Fylkeslaget har hatt til førehaving ei mengde krav som gjeld fyr- og hamnekrov, vassanlegg, ishus, kjoleanlegg o. l.

Ein kan vel seie at fylkeslaget har gjort sitt til at dei ymse krav har blitt imøtekomne, sjølv om ein del fyr- og hamnekrov enno ikkje har fått si løysing.

I desse åra har det vore halde ei mengde kurs. M. a. navigasjonskurs, rekneskapskurs og radiotelefonikurs. Førstehjelpskurs har det og vore halde mange av, og alle desse kursa har vore vil hjelp for fiskarane på mange måtar. Særleg kan vel nemnast navigasjonskursa, som har sett fiskarane i stand til å drive fiske på kysten og på bankane, og ikkje minst dei forskjellige felt på fjerne farvatn.

Under torske- og sildefiske vart det oppretta lesorom for fiskarane fleire stader på kysten som fylkeslaget var med og gav stønad til.

Namnet på laget vart i 1922 endra til Sogn og Fjordane fylkes fiskarlag.

Dei siste åra har det og vore halde fleire organisasjonskurs, som har vore med og styrkt organisasjonen og gjeve inspirasjon til arbeidet rundt om i laga.

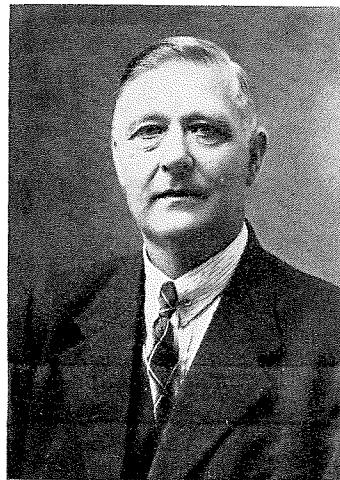
Stig Wigum var på talarferd rundt om i laga hausten 1949. Seinare har m. a. sekretær Rånes og Lauvik frå Hordaland vore på talarferd i fylkeslaget.

Tidl. sekretær Molnes reiste og mykje i laga.

Spørsmålet om å samle fiskarane i eit landslag melde seg etter kvart, og på styremøte den 11/7 1925 sa ein seg samd i at det i 1926 vart halde eit fiskarmøte i Bodø. Som utsendingar vart valde Reinert Horn og Paul Takle.

Saron Batalden,
form. 1918 — 1923.
sekr. 1925 — 1930.

Albert Bakke,
form. 1924 — 1929.

På landsmøtet i Bodø i 1923 vart det samrøystes vedteke å skipe Fiskernes faglige landslag, Norges Fiskarlag.

Reinert Horn vart vald som første landsstyremedlem frå Sogn og Fjordane.

På Sunnmøre og Romsdal Fiskarlags årsmøte i 1927 drøfta ein spørsmålet om å organisere sildehandelen.

Årsmøtet gjorde vedtak om å setje ned ein startkomite på 7 medlemer, som skulle veljast av Sunnmøre og Romsdal Fiskarlag med 3 representantar — Aalesund Skipperforening 1 — Nordmøre Fiskarlag 1, og Sogn og Fjordane Fiskarlag 1 representant.

«Denne komite får i oppdrag i samarbeide med styret i Sunnmøre og Romsdal Fiskarlag å organisere storsildfiskerne på grunnlag av det av det vedtagne utkast til lover for et salslag for storsild. Så snart det er tegnet det forutsatte antal medlemmer sammenkaldes det konstituerende møte».

Resultatet av dette arbeidet vart skipinga av Storsildlaget med Gustav Puntervold som første formann.

Seinare vart storsildlaget slått saman med Vårsildlaget til Norges Sildesalslag.

Om Stor- og Vårsildlaget skriv Karl Sjurseth i Fiskarsoga for Sogn og Fjordane m. a.:

— Alt fyrr fisket 1928 var det i Hordaland og Rogaland teke upp arbeid med å få ein skipnad på sildehandelen. Eksportørar og fiskarar arbeidde saman. Men det kom igrunnen ikkje anna ut av dette fyrste året enn at sume av dei største eksportørane på England skipa seg saman i «Huller-ringen». Denne ringen måtte freista å slå dei andre eksportørane ut og kom soleis til å halda prisen på sisasild betre uppe enn fyrr. I 1928 vart difor ikkje fullt so ringt år med sildeprisar som 1927 var. Men fiskarane var klår yver at dette gjekk ikkje, dei måtte til å gjera noko. Mest alle andre lag av folket hadde no skipa seg saman, og dei kunde setja sine krav på prisar og innkomor. Samskipnadene heldt på å laga heile samheldet um, og dei som stod spreidd, vart nytta ut av dei som var samskipa. Kva ein so meinte um sjølve prinsippet, var det ingi onnor råd enn samskiping, skulde ikkje fiskarane koma lengre og lenger ned i det reine elende.

Soleis låg det til, då ei serleg samskiping av sildefiskarar tok til å taka form utetter våren 1928. På Møre hadde dei hausten 1927 skipa Storsildlaget. Her var dei færre folk. Dei var vane samla seg i Ålesund og selja sildi si der. Folk kjende kvarandre, so samskipingsarbeidet gjekk snoggare og lettare. Sunnan Staden var det ikkje berre 3—4 gonger so mange som skulde skipa seg saman, men dei var mykje mindre kjende med kvarandre, kjende seg mindre som ein einskap. Det var soleis lite sildefiskarane frå Sogn og Fjordane kom saman med sørlandingane frå Ekersund og Vest-Agder. Men skulde det vera hjelp i det, måtte alle vera med. Dei kunde ikkje setja nokon att.

Det var Mons A. Kårbø som sjølgjeve kom til å vera i brodden i arbeidet. Han var då formann både i Noregs Fiskarlag og i Hordaland Fiskarlag. Han fekk fiskarlagi både i Sogn og Fjordane, Hordaland og Rogaland til å velja 4 mann kvar til ei nemnd som skulde arbeida med saki. Sogn og Fjordane Fiskarlag valde desse til denne nemndi: Alb. Bakke, Saron Batalden, Alf Melvær og Lauritz Sjong. Kårbø var formann i nemndi. Konsulent Roald hjelpte til m. a. med laging av lovene. Nemndi var ferdig med lovframleggjet den 22. juni 1928. Styret i landslaget valde so ei startnemnd til det nye laget, det var ein frå kvar av dei 3 fylke som kom til å vera kjerna i den nye samskipnaden: Alb. Bakke, Kårbø og sekretær J. Remø frå Rogaland. Redaktør Harald Wigum var sekretær i denne nemndi.

Men det største arbeid var å få fiskarane med. Og til det trong dei pengar — m. a. Pengane fekk Kårbø av staten. Fyrr 1920 var det lagt ei avgift på utførsla av vårsild. Dei pengane som då kom inn, stod i eit serskilt fond, «vårsildfondet», og dei var på ein måte

Alf Melvær,
form. 1930 — 1939.

Samson Nyborg,
form. 1940 — 1941.

fiskarane sine pengar. I 1928 var Lars Oftedal statsråd, og han hjelpte til, so dei fekk av desse pengane til reiseutlegg til samskipingsarbeidet. Fylkeslagi nemnde upp tillitsmenn i alle herad, der det var vintrasildfiskarar, og dei som hadde svert mange fiskarar, var det two. Fyrst hadde då skipingsnemnda (startnemndi) møte med desse tillitsmenn i kvart fylke, greidde ut saki for deim og høyrde deira meining. Møtet for Sogn og Fjordane var i Måloy den 10. og 11. september 1928. Her var tilstades skipingsnemndi, konsulentane Overaae og Roald, Jakob Sætre frå Storsildlaget og dei fleste tillitsmenn i fylket. Møtet samdest um at fiskarane burde skipa dette laget og at nemndi heldt fram med arbeidet etter den plan og dei lover som var uppsette. Møtet peika på nokre bridge i lovframlegget, m. a. at siglarane ikkje burde vera lagsfolk. Samarbeidet med deim måtte ein skipa på vanleg forretningsvis. Lovnemndi hadde tenkt seg at dei skulde vera lagsfolk, so tilhøvet til siglarane vart ei indre sak.

Då skipingsnemndi hadde fare yver dei 3 fylke på denne måten, før kvar skipingsmann heimatt til sitt fylke og heldt møte ute i bygdene med fiskarane og teikna lagsfolk. Var ikkje 70 % av fiskarane med, hadde dei ikkje rett til å skipa laget, då var alle dei innmelde ubundne. Alb. Bakke hadde dette arbeidet i Sogn og Fjordane. Saman med skipingsnemndi reiste dei two konsulentane for

Selskapet til Norges Vel, Overaae og Roald. Overaae reiste saman med Bakke i Sogn og Fjordane. På møtet i Måløy var det vedteke at det skulde vera minst 1 møte i kvart herad. Det vart mykje meir. I sume herad heldt dei møte i kvar skulekrins. Tillitsmennene skulde so etterpå tala med kvar einskild som ikkje hadde vore på møti. Det gjekk då óg godt med innmeldingane i Sogn og Fjordane.

Det vart ikkje tid til å halde noko val på sendemenn til skipingsmøtet. Tillitsmennene møtte og skulde avgjera skiping eller ikkje. For Sogn og Fjordane møtte desse 16: Askvoll: Alf Melvær og Olai Hillesøy. Bremanger: Nik. Grotle og M. Kjerpeset. Bru: Karl Svortevik. Davik: Mahias Strømmen. Eikefjord: Alb. Eikefjord. Gulen: Gjert Iversen. Kinn: Olaus Batalden. Nord-Vågsøy: Jakob Hals. Selje: Haldor Sjåstad. Solund: Truls Pollen, Paul Takle og Herman Færøvik. Sør-Vågsøy: Isak Myrestrand. Vevring: Jakob Russenes. Lover vart vedtekne, og laget skipa 10. desember 1928. Inn i styret kom frå Sogn og Fjordane Alb. Bakke og Herman Færøvik.

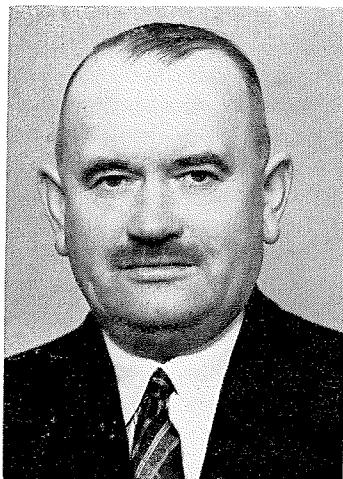
Laget vart skipa med eit styre som m. a. skulde ha med salet av sildi og med ei kontrollnemnd som skulde sjå etter at styret og dei tilsette tenestemenn arbeidde i samsvar med lover, vedtak og fiskarbatis. I denne fyrste kontrollnemndi kom frå Sogn og Fjordane Rasmus Værø.

Um dette samskipningsarbeidet sa konsulent Overaae, då møtet var ferdigt, at han hadde helst trudd at dette ikkje let seg gjera, då han tok til med arbeidet saman med fiskarane sine tillitsmenn. No hadde dei samskipnaden iorden både nord og sud for Staden, og han kunde trygt segja at dette var den største samskipnad i ein einskild næringsgrein som dei hev i heile verdi. Han peika på at no måtte alle som var her, gjera saki klårare for fiskarane, når dei kom heimatt.

Alt den 12. desember vedtok styret at dei skulde setja laget igang. Då var det innmeldt yver 80 % av fiskarane. Men det var von til å koma lenger. Mange hadde fyllt ut innmeldingsskjemaet, men ikkje sendt det, dei vilde først sjå, kor det gjekk. Bar det ivesg, so kom dei, og serleg um det gjekk godt. Ein liten flokk var det, kring 5—10 %, som ikkje vilde ha noko lag. Dei kom til å gjera ikkje so lite skade for laget og dei fiskarar som stod der, frametter.

Stor- og Vårsildlaget (som var det namnet det nyskipa laget tok) arbeidde med eingong etter den regelen at prisen på sildi vart sett ymse til dei ymse bruk.

Her er ikkje rom til noko soga um Stor- og Vårsildlaget. Me skal berre nemna at laget kom i drift nyår 1929, soleis at sildi som var fiska den vinteren mest all vart sold gjenom dette laget. Full nytte

Bertel Tungodden,
form. 1942 — 1954.

Johan Seim,
form. 1955 — 1963.

fekk ikkje fiskarane av laget dette året, då det altfor seint var komme i drift og det stod folk utanum som var viljuge selja billegare enn laget. Prisane på sild og sildolja var låg, då det hadde vore eit uvanleg rikt feitsild- og småsildfiske i fjordane i Trumsfylket hausten fyreåt. Alle lager var fulle. Fabrikkane våga difor ikkje gjøva høg pris. Den utanlandske marknaden hadde godt lag til driva prisane ned, når dei norske lager var fulle».

I fleire av kystfylka vart det skipa trygdelag for fiskekarty. Sogn og Fjordane kom og med her.

På styremøte den 7/5—28 låg der føre ein søknad frå Nordfjord Gjensidige sjøassuranceforening om eit bidrag til ei sjøassuranceforening for Sogn og Fjordane fylke. Nordfjord Gjensidige sjøassuranceforening hadde vore i gang nokre år, men etter det ein forstår var det no tale om å rekonstruere selskapet, styrke økonomien og samstundes skulle det vere for heile fylket. Styret meinte det var heilt nødvendig at foreninga får slik stønad, «at den kan rekonstruere sin virksomhet som en assuransforening for heile fylket».

Styret sa seg villeg til å yte kr. 2.000,— som stønad på vilkår som partane blir samde om. Første året var det trygda 58 farty i laget med ein trygdesum på ca. 418.000 kroner og premieinntekt på kr. 7.500,—.

I 1955 rekna ein med at premieinntekta kom opp i kr. 700.000,—. Laget fekk namnet Sogn og Fjordane Sjøtrygdelag — seinare Havtrygd.

Som nemnt tidlegare har det vore meir eller mindre vanskars i fiskerinæringa til ymse tider, men frå 1930 og utover var det sers tunge år for fiskarane.

Det var økonomisk krise for mange land, og på verdsmarknaden vart det ustabile og låge prisar på fiskeproduktua. Det vart vanskelege omsetnadstilhøve og økonomien for fiskarane var heller svært dårlig.

Slik som det heile utvikla seg så måtte staten kome til hjelp, og det måtte gjenomførast ymse krisetiltak for å hjelpe fiskarane over dei største vanskane. Dette vart m. a. gjort i form av rimelege lån.

I desse vanskelege åra vart spørsmålet om statsgaranterte prisar for fisk og fiskeprodukt reist.

Det vart kravt større sosial trygding for fiskarane med utbygging av ulukkestrygd, og pensjonstrygd, slik at fiskarane kunne kome meir på line med arbeidstakrar i land i så måte.

Fylkeslaget har og vore merksam på den kulturelle sida av arbeidet sitt. Og ein tenkjer då på fiskarsoga for fylket.

Spørsmålet om å få skrive Fiskarsoga for Sogn og Fjordane vart teke opp på styremøte 16/11—31, og på styremøte 25/10—33, vart planen for fiskarsoga godkjend. Planen var sett opp av Bernh. Færøyvik, som og var redaktør av boka saman med Karl Sjurseth m. fl. Første bandet av fiskarsoga kom hausten 1939. Den kom i 2000 eksemplar og av desse skulle 1000 vere i skinnband.

For nokre år sidan vart det sett ned ei nemnd som skulle arbeide med å få ut andre bandet av boka. Ein har ikkje kunna oppspore noko av tilfanget til dette bandet og elles må ein ha meir pengar før ein kan setje i gang med arbeidet.

I ein konkurranse som Norges Fiskarlag sette i gang i 1949 om å få laga ein fiskarsong vann Alf Torvanger, Bremanger, 2. premie med denne songen:

*Eg helsar deg bror —
du fiskar som sliter på hav og på fjord,
Som baskar med båra so høg og so bratt,
i speglende sol og i kolsvarte natt.
Ja du er vårt land rett ein hjelpesmann stor
Eg helsar deg bror.*

*Alf Torvanger,
forfattar av «Eg helsar deg
bror».*

*Vårt yrke vi driv,
med livet som vågnad for land og for viv.
I storm og i stilla, med lyst og med mot —
vi kastar vår line, vårt garn og vår not.
Med hjarteleg gleda og yrande liv:
Vårt yrke vi driv.*

*Kom gjev meg di hand
du trufaste slitar for heim og for land.
Du kavar og balar og strevar so sårt,
og hugnad med arbeidet syner so klårt.
No vil vi stå saman og løfte vår stand.
Kom gjev meg di hand.*

Alf Torvanger var i mange år med i styret i Sogn og Fjordane Fiskarlag, som fylkesvald medlem, og når det var vanskelege saker ein hadde til førehaving i styret, så var han ein meister til å finne den rette form for vedtaka, som på same tid hadde «tyngde» i seg.

For meir å kunne ta vare på interessene til småsildfiskarane vart det i 1934 skipa eit brisling- og småsildfiskarlag og i 1941 eit laksefiskarlag.

På eit møte i Florø 13/11—33, der det og var innkalla ein utsending frå dei lokale fiskarlag for å drøfte spørsmålet om skiping av Vestlandsfiskernes Salslag vart det samrøystes vedteke å skipe eit mussa- og brislinglag, og at dette laget går inn som underavdeling i Sogn og Fjordane Fiskarlag.

På årsmøtet i Måløy 8. og 9. sept. 1934 gav Samson Nyborg ei orientering om det laget som vart skipa siste haust. Etter eit lengre ordskifte vart det vedteke at dei som ville vere med å konstituere laget måtte møte til ei fastsett tid same dag.

Desse kom då med i styret: Samson Nyborg, form., Alfred Haugland, v.form., Andreas Herland, Reinh. Strømmen og frå fylkeslaget B. Tungodden.

Skiping av laksefiskarlag kom opp på årsmøtet i Florø 16/9—41. M. N. Seim gav ei utgreiing om saka. Etter at fleire talarar hadde hatt ordet og tilrådd at det vart skipa eit laksefiskarlag vart spm. sett under avrøysting mellom dei interessaerte laksefiskarar, og det vart samrøystes vedteke å skipe lag.

Dette styret vart vald samrøystes: O. Kr. P. Fure, Ivar Åkre, Ivar Torheim, M. N. Seim og H. O. Færøyvik.

Forskjellige former for organisert omsetnad av fisk har det vore arbeidt ikkje så lite med før Sogn og Fjordane Fiskesalslag vart skipa i 1946.

Fra 1934 og nokre år utetter vart det arbeidt med å få til eit Vestlands Fiskernes Salslag for organisert omsetnad av fisk. Sekretæren skulle reise rundt i lokallaga for å vekkle interesse for dette tiltaket og organisasjonen.

På årsmøtet i 1934 var spm. oppe til førehaving etter at ei nemnd hadde arbeidd med saka.

Fiskarane i Sogn og Fjordane var interessert i tiltaket, men det var mindre interesse i Hordaland. I 1935 hadde nemnda eit møte i Bergen saman med ferskfiskeksportørane, men det førde ikkje til noko posetivt resultat. Det gjekk i det heile ikkje så bra med dette tiltaket, og det heiter at fiskarane i Sogn og Fjordane må finne ei ordning etter andre retningslinjer.

Spørsmålet om organisert omsetnad av pigghå kom opp i 1935. Det var Sunnmøre Fiskarlag som vende seg til Sogn og Fjordane om saka. På årsmøtet i 1935 vart det valt ei nemnd til å arbeide vidare med saka. Det vart åtvara mot spesialisering — men heller eit salslag for fleire fiskeslag.

O. H. J. Molnes,
sekr. 1931 — 1956.

Amanda Igland,
form. Kvinneutvalet 1959 —

På eit seinare styremøte om hausten låg det føre framlegg til vedtekter for laget.

I 1937 bed styret om ei utgreiing om korleis det går med «hålaget». Etter det ein veit kom organisert omsetnad av pigghå ikkje i gang då.

Seinare vart det arbeidt med å få organisert omsetnad av eggafisk — lange og brosme saman med Sunnmøre.

På Sunnmøre kom laget i gang, men etter det ein skjønar kom Sogn og Fjordane ikkje med her.

Sogn og Fjordane var med i Norges Råfisklag då det vart oppretta i 1938, men det vart i fleire år søkt om dispensasjon for å vere med i den organiserte omsetnad av fisk (i den første tid torsk).

Frå Norges Råfisklags 25 års skrift siterar vi:

«Lagets virksomhet begynte 1. februar 1939 og omfattet i tiden til 15. mars s. å. kun Finnmark, Troms og Nordland med omsetning av torsk og hyse til ising, hermetikk og lettsalting. Fra 15. mars ble området utvidet med Trøndelagsfylkene og Nordmøre, og der kun for torsk til ising, frysing, hermetikk og lettsalting.

Omsetningsområdet er senere ikke utvidet, men virksomheten er etter hvert utvidet til å omfatte de fleste fiskesorter, storje og småkval og produkter og biprodukter av samme.

Arbeidet med å utvide omsetningsområdet til Romsdal, Sunnmøre og Sogn og Fjordane ble den første tiden utsatt til laget hadde fått

tilstrekkelig erfaring fra virksomheten i de nordligere områder. Seneble avgjørelsen om utvidet omsetningsområde flere ganger utsatt idet organisasjonen ikke fant å kunne godta krav fra distriktslagene i Romsdal og Sunnmøre om egen omsetningsordning innen disse distrikter, avvikende fra omsetningsordningen i de nordligere distrikter.

Landstyret i Norges Fiskarlag forhandlet med sine distriktslag i Romsdal og Sunnmøre om nevnte spørsmål og forsøkte å få i stand en minnelig ordning.

Idet distriktslagene i Romsdal og Sunnmøre ikke fikk gehør for sine forslag om omsetningsordning innen sine distrikter, gjorde de vedtak om å organisere eget fiskesalslag for samme distrikt. Dette salgslag, som ble kalt Sunnmøre og Romsdal Fiskesalgslag, ble startet i 1945 og fikk i 1946 godkjennelse for etter gjeldende lov å omsette nærmere bestemte fiskesorter innen sitt distrikt.

Ved beslutningen om eget salgslag for Romsdal og Sunnmøre hadde det liten hensikt at fiskeomsetningen innen Sogn og Fjordane var underlagt Norges Råfisklag. Dette forhold ble nærmere behandlet av Norges Fiskarlags landsstyre i 1945/46, og det ble senere besluttet å danne eget fiskesalgslag for Sogn og Fjordane fylke».

Sogn og Fjordane kravde avdelingskontor i Måløy, underkontor, eige prisdistrikt, salsstyre m. m., og det var usemje med N. R. om dette spørsmålet, men Sogn og Fjordane heldt på desse krava.

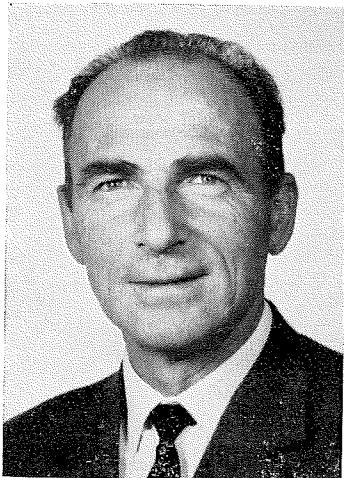
Desse var med frå Sogn og Fjordane i den første representantskapen i Norges Råfisklag: Bertel Tungodden, Olaf T. Hauge, Reinert Horn og Haldor Sjåstad. Bertel Tungodden, Reinert Horn og Haldor Sjåstad var med i styret i tida 1938—48 og Sjåstad var med i kontrollnemnda i same tid.

I 1943 kom det tilbod frå Sunnmøre om å vere med i eit salslag der, men styret fann ikkje å kunne vere med på det. På årsmøtet i 1945 var spørsmålet om eige salssamyrke for fylkeslaget oppe til drøfting etter at ein del lokallag hadde bede om det.

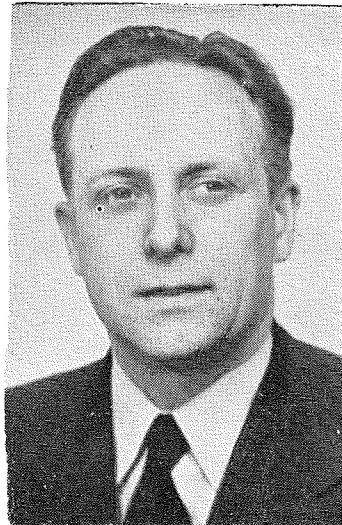
Per Hjertenes, Ingv. Ødegård, Andreas Kvalheim, Alfred Nordheim og Johs. Steinsøy vart vald til å greie ut spørsmålet. Seinare vart lokallaga bedne om å drøfte og take stode til spørsmålet, og deretter skulle det takast endeleg stode til saka på årsmøtet i 1946.

Saka kom så opp på årsmøtet i Askvoll 26. og 27. august 1946, og i mellomtida hadde ei nemnd med Hans Oppedal som formann arbeidt med spm. Nemnda si tilråding gjekk samråystes ut på at det vart skipa eige omsetnadslag for Sogn og Fjordane, og at dette laget omfatar all fisk som ikkje tidlegare er underlagt organisert omsetnad.

Årsmøtet vedtok at avrøystinga om org. omsetnad eller ikkje skulle haldast i tida 1.—15. oktober f.k.

*Svein Torvanger,
form. 1964 —*

*Thorleif Iversen,
sekr. 1957 —*

Etter eit ordskifte vedtok årsmøtet samrøystes å skipe eige salslag for Sogn og Fjordane.

Det vart vidare vedteke å halde ekstraordinært representantskapsmøte for å konstituere salslaget.

Ei nemnd på 5 mann vart vald til å utarbeide vedtekter og forretningsreglar for laget.

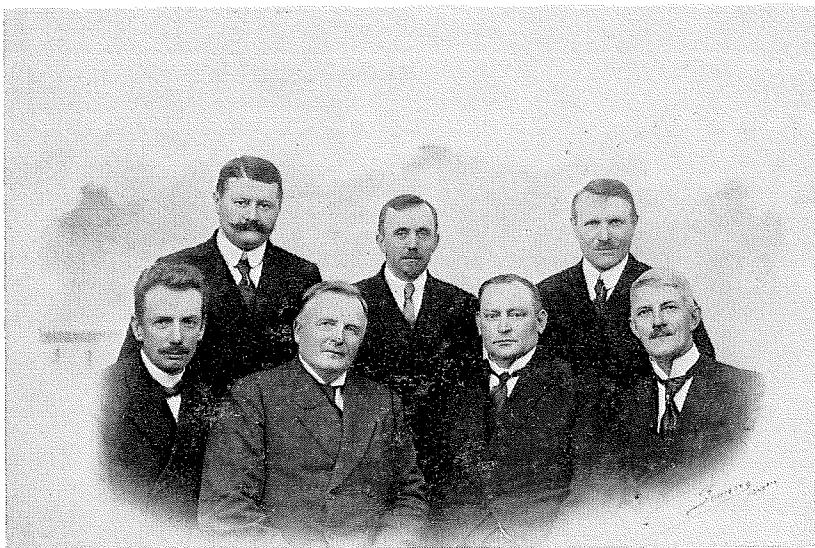
Nemnd: Hans Oppedal, Per Hjertenes, Leonh. Larsen, Asmund Melvær og Peder Ørnehaug.

Det vart sett ned ei valnemnd og på ettermiddagsmøtet kom nemnda med framlegg på representantar og varamenn.

Konst. representantskapsmøte vart vedteke å samankalle i Florø 13. desember. Representantane vedtok samr. å gjeve kr. 1000,— til Sogn og Fjordane Fiskesalslag.

På representantskapsmøtet i fiskesalslaget vart det noko ordskifte om valmåtar, der Hjalmar Honningsvåg kom med framlegg om at val av rep. til fiskesalslaget vert gjort på årsmøta i Sogn og Fjordane Fiskarlag.

Gangso kom med framlegg om at val av rep. vert halde i dei lokale fiskarlag.

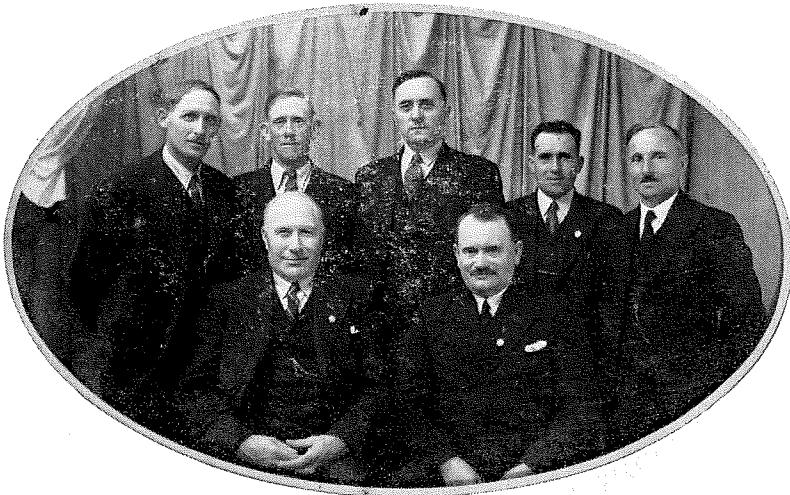
Dette fotografiet er frå ein komité som vart sett ned for å greie ut spørsmålet om fiskernes «boligforhold» under dei store fiskeria, og å kome med framlegg til betring av desse. Desse var med i nemnda: Ståande frå venstre: Fiskar Nils O. Pedersen, Storesund, konsulent Thor Iversen, Bergen, fiskar Saron Batalden, Batalden. Sittande frå venstre: Fiskeeksportør Chr. Pallesen, Kvitsøy, sekretær Per Gurskevik, Sunnmøre, borgermeister Wetteland, Stavanger og stadsfysikus Geirsvoll, Bergen. Grosserer Ebbe Astrup, Kristiansund N. var ikkje med på fotografiet. Innstillinga kom i slutten av 1921.

Dette vart vedteke.

Den 13. des. 1946 då Sogn og Fjordane Fiskesalslag vart skipa må vel kunne seiast å vere ein merkedag for fiskarane i fylket, og laget har vore til stor bate for fiskarane på mange måtar.

Alt i 1913—14 kom tanken om ein høveleg skule for ungdomen i kystbygdene opp. Magnus Seim sende då eit rundskriv til ordførarane i kystbygdene om spørsmålet.

I 1921 kom skulen i gang i Florø i Vårsildavgiftsfondets gamle sjukehus. Kand. teol. Ragnvald Torvanger vart sett til styrer av skulen. Den var for jenter og gutter. Skulen skulle etter planen vera ålmendanande og vekkjande og samstundes noko av ein fagskule med fag som navigasjon, motorlære, fiskefag og sjømannskap.

Styret 1938:

*Sittende fra venstre: Alf Melvær, form., Bertel Tungodden, v.form.
Bak fra venstre: Per Hjertenes, Reinert Horn, O. H. J. Molnes,
Oskar Batalden, Alf Torvanger.*

I 1922 vart O. H. J. Molnes tilsett som faglærar i desse fag. Skulen gjekk i 3 år, men vart så huslaus, då huset på nytt vart teke i bruk til sjukehus.

Men skulen kom i gang på nytt — i den gamle doktorgården med Nils Engja som styrar.

Frå 1930 og utover vart det halde eit 2 månaders praktisk vårkurs ved skulen, der gutane i ein månad lærde koking, steikning, baking m. m.

Men krava vaks og sprengde på serleg etter meir praktisk opplæring. Og tanken om fagskular for fiskarar melde seg smått om senn. Og so i 1935 tok striden til om denne saka både her og i andre fylke. I 1936 kjøpte fylket det gamle sjukehuset av Vårsildaviftsfondet. Fylkesfiskarskulen fekk no overta det gamle sjukehuset til skule. Planen for skulen vart no revidert i meir fagleg og praktisk lei.

Skulen hadde no to hus. Det gamle sjukehuset vart skule og internat for gutane, og gamleskulen vart skule og internat for jente. Det vart no 3 liner eller klassar ved skulen:

1. Fiskar- eller navigasjonsklasse.
2. Stuertklasse.
3. Jenteavdelinga, med praktisk matstell og opplæring i vevning og saum.

Statens Fiskarfagskule.

I 1935 var spørsmålet om ein fiskarfagskule for fylket oppe til førehaving etter at formannen og sekretären hadde hatt samråding med Fiskeridirektoratet om saka.

Det vart vald ei fagskulenemnd med slik samansettning: Fiskeri-inspektør Kårbo, direktør Oskar Sund, Alf Melvær, O. Molnes — sekretær i nemnda, Lars Nordeide og N. Engja.

På eit seinare møte same året i fagskulenemnda vart det lagt fram ein plan for skulen/undervisning, som vart vedteken mot to røyster — Lars Nordeide og N. Engja. Dei ville stå heilt fritt — og med sitt syn på ein plan bygd på den skulen ein har i Florø.

I åra frametter vart det så arbeidt med planane om å få skulen i gang, men i slutten av 1938 låg det føre melding om at fylkestinget hadde gjeve huset (det gamle sjukehuset, som ein hadde tenkt til skule) til fylkesskulen i Florø. Styret seier at med dette vedtaket er grunnlaget for at Sogn og Fjordane kunne få fiskarfagskulen borte, og det vil gå inn for Ålesund som stad for skulen.

I krigsåra vart det truleg ikkje arbeidt noko vesentleg med skuleplanane, men på årsmøtet i 1945 vart saka reist på nytt og det vart vald ei nemnd som fekk i oppdrag å arbeide for ein fiskarfagskule bygd i Sogn og Fjordane. Reinert Horn, Olav Nyborg og Bjarne Færøy kom med i nemnda, med O. H. J. Molnes som sekretær.

I 1946 vart det på eit styremøte ref. ei innstilling frå fagskulenemnd og vidare at fylkestinget hadde stelt «Havglytt» til rådvelde for ein Statens Fiskarfagskule og at fylkesmannen hadde sendt søknad til departementet om løyving m. m. til skulen.

På årsmøtet same år godkjende møtet arbeidet som nemnda hadde gjort og styret vart pålagd å arbeide vidare med saka med tanke på å få skulen i gang frå hausten 1947.

Og skulen kom i gang frå hausten 1947.
Styret seier at det storarbeid som Sogn og Fjordane Fiskarlag tok opp alt i 1934 om å få reist ein fiskarfagskule i fylket er lukkeleg gjennomført, og alle fiskarlag blir oppmoda om å gjere sitt beste for å skaffe elevar til skulen.

Skulen fekk ei heller kort levetid. Sviktande elevtal og ymse andre grunnar er vel årsaka til det.

Styret gjorde sitt beste for at skulen kunne halde fram, men på styremøte 22/10—64 låg det føre melding om at løyvinga til skulen

Seksering for årar og segl med fullt mannskap.

var stroken av statsbudsjettet. Ein må berre vone at dei elevane som gjekk på skulen har hatt utbyte av skuletida på mange måtar. Og dei menn som har fått dei to skulane i gang fortener stor takk for framsyn og innsats. I denne takk må ein og ta med det arbeid som lærarane ved skulen har lagt ned gjennom mange år.

I 1946 arbeidde styret med spørsmålet om opprettning av eit lag for organisert omsetnad av levande fisk og det vart vald ei nemnd som skulle komme med utgreiing om spørsmålet. Det var tale om å gå saman med Hordaland, skipe eige lag, eller gå med i Norges Le-vendefisklag.

Då det på årsmøtet i 1946 vart gjort vedtak om å skipe eige omsetnadsdag for fylket både for levande og død fisk, fall spørsmålet om org. omsetnad av levande fisk bort.

Av andre kulturelle tiltak utanom fiskarsoga, som ein har tatt opp kan nemnast fiskerimuseum.

På styremøte 23/8,-37 vart spørsmålet om eit fiskerimuseum for fylket drøfta, og det vart sendt ei oppmøding til lokallaga om å samle inn pengar, slik at museet kunne bli reist.

I 1966 kom tanken på nytt opp, og styret sette då ned ei nemnd på 5 medlemer, som skulle ta seg av spørsmålet. Desse kom med i

nemnda: John Hoddevik, Thorleif Iversen, Amanda Igland, Lars L. Vågane og Konrad Danielsen.

Krigsåra 1940—45 var ei vanskeleg og tung tid for fiskarane, og ikkje minst for fiskarorganisasjonen.

Det vart rekvirering av fiskefarty, sløkte fyrar og minefelt. Mange fiskarungdomar rømde frå landet. Dei for til Shetland, Skottland og England for å kjempe for vår fridom.

Mange av desse trauste ungdomane kom aldri att. Vi ærar dei og lyser fred over deira minne.

For fiskarorganisasjonen melde det seg i denne tida mange nye oppgåver som måtte løysast. Det var m. a. forsyningsspørsmål — reidskapar, olje og utrustning som det skulle ordnast med, og dette var i mange høve ei heller vanskeleg oppgåve.

I krigsåra vart det ikkje halde årsmøte i 1940 — 1943 og 1944.

Ved mange høve har det vore halde fram for styra i fiskarlaga og på annan måte at dei organiserte fiskarar burde ha ymse føremuner, og Sogn og Fjordane Fiskarlag har arbeidt ein del med dette spørsmålet. I 1948 tok styret opp tanken om å få skipe eit kjøpelag for brendsel- og smøreolje, med det føremål at dei organiserte fiskarane skulle få avtrekt forhandlarrabatten ved kontant betaling.

Fram til 1950 vart det arbeidt med å kome fram til ei slik ordning, men då melder styret at etter mykje arbeid og pengeutlegg vart det likevel eit negativt resultat.

Likevel har vel fiskarane på mange måtar fram gjennom åra fått betra sine økonomiske og sosiale vilkår utan at ein skal kome nærrare inn på det.

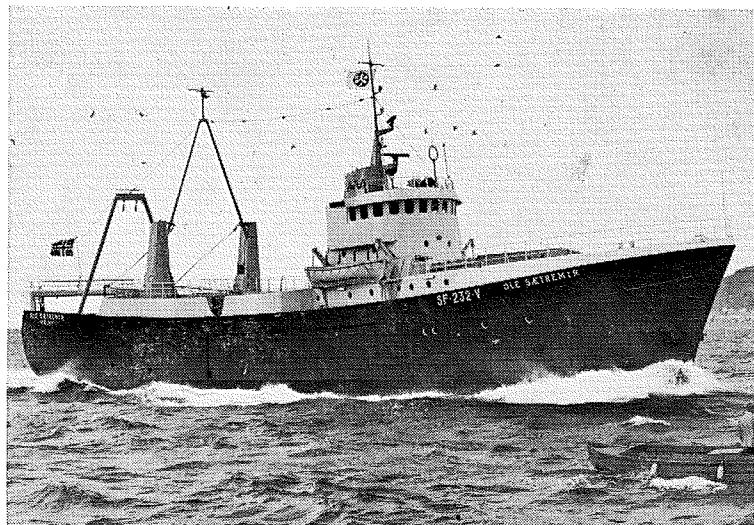
Styret tok i 1948 opp arbeidet for å få skipe eit trygdelag for fiskereidskap i Sogn og Fjordane, og bad lokallaga ta opp dette spørsmålet til drøfting, og dei fleste laga gjekk inn for at det vart skipa eit trygdelag for drivgarn.

Det vart valt ei nemnd som skulle førebu saka og på årsmøtet vart det valt eit interimsstyre, der desse var med: Ingv. Ødegård, Johan Seim, Torvald Rundereim, Johs. Steinsøy og Edv. Nordheim. Trygdelaget kom i gang og var i verksemd fram til 1966.

Oppslutnaden til fiskarorganisasjonen har vel ikkje vore så stor som ein kunne ønskje, og dverre er det vel altfor mange fiskarar som står utanfor fagorganisasjonen.

Alt i 1955 meinte styret at det måtte finnast fram til ei form for medlemsskap gjennom salgsorganisasjonane, og slik at alle som leverte fangst var med i den faglege fiskarorganisasjon.

Kontingensten skulle trekkast av salsлага og sendast Norges Fiskarlag, som så skulle sende ein del av pengane tilbake til fylkeslaga.

Fabrikktrålar «Ole Sætremyr».

På fylkeslagets årsmøte same år vart spørsmålet drøfta etter ei innleiing av Alf Torvanger.

Den dåverande formann i Norges Fiskarlag Magnus Andersen var ikkje samd i ei slik ordning, og framleggget frå styret i saka fekk ikkje fleirtal.

Ein kan vel likevel seie at den ordning ein har no med tilskot frå salslaga til Norges Fiskarlag, og som så betalar tilskot til fylkeslaga (men ikkje bygt på medlemsskap), delvis er i tråd med det styret i fylkeslaget då gjekk inn for.

Under dei store vintersildfiska i 1950-åra var det stor trøng for eit velferdskontor i Måløy og styret vende seg til Norges Fiskarlag om dette, og velferdskontoret kom i gang i 1955.

Det var ope kvar vinter fram til 1963. Dei siste åra var det fylkeslagets sekretær som styrde kontoret.

Eit par år var det og i gang eit velferdskontor i Florø.

Den økonomiske stoda for fylkeslaget har ikkje alltid vore god. Styret drøfta spørsmålet på møte i 1955, og saka var oppe på årsmøtet same året.

I ei utgreiing nemner styret m. a. at 1/1 1953 var laget si kontant-eige kr. 17.794,65 og 1/1 1955 kr. 1.937,77.

På årsmøtet i 1955 vart det gjort vedtak om å sende ei føreteljing

gjenom Norges Fiskarlag til salslaga, og å gje turvande stønad til fylkeslaga.

Spørsmålet om at lokallaga skulle betale for kvar sine utsendingar til årsmøtet vart og drøfta.

Nokre år seinare var det og underskot på budsjettet, men økonomien har etter kvart betra seg.

Dei første kvinnelaga kom i gang i 1959, då det vart skipa kvinnelag i Bremanger, Måløy og på Nord-Vågsøy.

Tidlegare hadde det vore eit kvinnelag i Batalden.

Etter kvart er det skipa lag på Byrknesøy, Bulandet og i Husevåg. På årsmøtet i 1959 vart det valt kvinneutval med Amanda Igland som formann.

Dei som no er med i kvinneutvalet er Amanda Igland, formann, Ruth Holvik, v.formann, Solveig Blålid, studieiar og styremedlem Dina Berentsen Vedvik.

Kvinnelaga har på mange måtar gjort eit verdfullt og godt arbeid og vore med og styrkt organisasjonen, og det er å vone at fleire kvinnelag vil kome til etter kvart.

På årsmøtet i 1960 vart det gjort vedtak om oppretting av ei hjelpekasse for fiskarane og vedtekten for hjelpekassa vart godkjende. I dei åra hjelpekassa har vore i arbeid er det gjeve stønad til mange som har hatt bruk for hjelp etter dødsfall og ulukker. Sjølv om det har vore heller små sumar, så har det kome vel med.

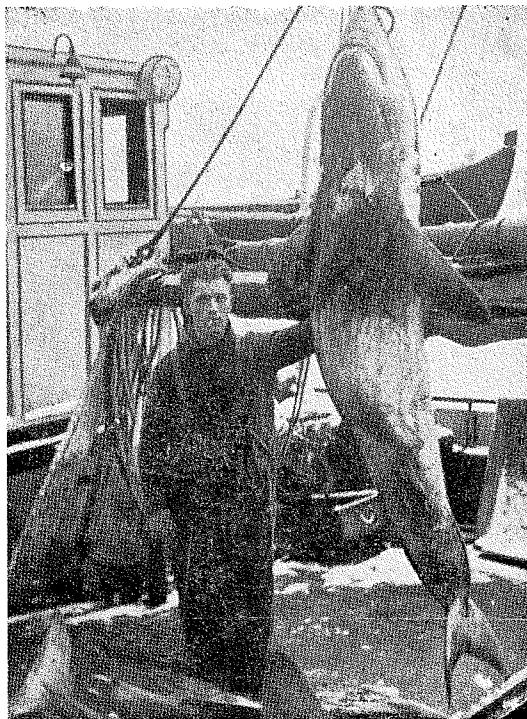
Spørsmålet om utklekking av hummar- og torskeyngel vart teke opp i 1961 og har vore føre på styremøte og årsmøte. Det er og komme føreteljingar frå lokale lag om same spørsmål, og styret har seinare arbeidt med saka. Etter dei fråsegnar som ein har fått frå forskarane vert slik utklekking sværande dyr og ein kan ikkje rekne med så store posetive resultat av slik utklekking.

Fram gjennom åra har det vore sendt mange føreteljingar om forsøksfiske av ymse slag.

Pigghåfisket har dei siste 30 åra vore det viktigaste fisket for storparten av fiskarane i Sogn og Fjordane. På årsmøtet i 1963 hadde ein føre spørsmålet om fredning av pigghå under 70 cm. i 5 år, og vidare vart det røysta over eit framlegg om å be styresmakten om at det vert sett forbod mot omsetnad og eksport av pigghå under 70 cm., anten den er fiska på kysten, kystbankane eller på fjerne farvatn.

Saman med Sogn og Fjordane Fiskesalslag og Opplysningsutvalet for fisk hadde Sogn og Fjordane Fiskarlag ein stand på Jubileumsutstillinga i Førde i 1964.

Eit par gonger tidlegare har fylkeslaget gjeve tilskot til meir lokale utstillingar.

Brugda i heisen.

I åra 1965—67 arbeidde styret ein del med spørsmålet om distriktsutbygging og regioninndeling i Sogn og Fjordane, og har m. a. hevdat at det burde vere fleire regionar i fylket, og at kysten må få sine eigne regionar.

Spørsmålet var oppe på årsmøta i 1965 og 1966.

I 1966 vart det sendt føreteljing til Fylkesbaatane om betre rutesamband i fylket og med konkrete framlegg til betring av rutene i ymse distrikt.

Føreteljinga har gjeve resultat.

Desse har vore sekretærar i fylkeslaget:

Astrid Batalden	1921 — 1924
Saron Batalden	1925 — 1930
O. H. J. Molnes	1931 — 1956
Thorleif Iversen	1957 —

I jubileumsåret er det med 35 lag i fylkeslaget med tilsaman om-lag 1000 medlemer.

Styret i jubileumsåret er: Svein Torvanger, formann, Lars Bremnes, varaformann, Nikolai Myklebust, Ingvald Ødegård, Jostein Sandøy og Arne Lending, styremedlemer.

*

Mange organisasjonsmenn og fleire saker som fylkeslaget har arbeidt med, skulle vore omtala i dette 50 års skriftet, men med den råme som er sett for skriftet, så er det ikkje plass til det.

Til alle desse som på ein eller annan måte har lagt ned arbeid for fiskarorganisasjonen i lokallag, fylkeslag og på landsplanet her i fylket sender vi vår beste takk.

Elles sender vi vår beste takk til organisasjonar og alle andre som vi har hatt samband med i desse åra.

